МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

Навчальна програма з позашкільної освіти дослідницько-експериментального напряму **«Журналістика і блогерство»**

1 рік навчання

Київ
2023

Автор:
Соловей Антоніна Володимирівна — керівник гурткової роботи Сумського територіального відділення Малої академії наук учнівської молоді, Комунального закладу Сумської обласної ради — обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю

«Схвалено для використання в освітньому процесі»
Рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 29.03.2023
(протокол № 1)

Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0039-2023

Рекомендовано науково-методичною радою
Національного центру «Мала академія наук України»
(протокол № 1 від 27 січня 2023 року)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Гурток «Журналістика і блогерство» є однією з форм навчання основ журналістики та блогерства учнів старших класів. Ці заняття вирішують одне з провідних завдань виховання — формування соціально активної особистості. Для цього необхідно організувати цікаву за змістом творчу діяльність, що враховує здібності та захоплення здобувачів освіти.

Актуальність навчальної програми пов’язана з необхідністю залучення старшокласників до пізнання і розуміння світу ЗМІ, їх власної інформаційної і творчої діяльності, формування компетентностей у медіасфері.

Журналістика відкриває широкі можливості для використання знань, умінь і навичок. Особливістю методики проведення занять у гуртку є поєднання теоретичної і практичної частин, а засвоєнню програми сприяють різноманітні форми роботи з вихованцями: лекції, бесіди, зустрічі із цікавими людьми, огляди, екскурсії, рольові та ділові ігри, пресконференції тощо. На заняттях переважає діяльнісний підхід: вихованці аналізують запропоновані матеріали, створюють роботи на задані теми у визначеному жанрі, збирають і систематизують матеріали, редагують тексти, ведуть робочі щоденники, блокноти, записники. Важливим для формування самостійності вихованців є залучення їх до практичної роботи з пошуку та обробки фото- і відеоматеріалів.

Метою програми є формування пізнавальної, практичної, творчої, соціальної компетентностей засобами здійснення дослідницької діяльності у сфері журналістики.

У процесі досягнення мети реалізуються основні завдання програми, що спрямовані на формування таких компетентностей:

- *пізнавальної* — сприяє оволодінню поняттями, знаннями у сфері журналістики та наукових досліджень, медіаграмотності та медіабезпеки, графічної грамотності; теоретичними аспектами процесу створення та виробництва журналістського продукту; основними методами і прийомами журналістики відповідно до системи жанрів; маркетинговими технологіями просування в соціальних мережах;
- *практичної* — передбачає підготовку вихованців до успішного засвоєння знань з журналістики та суміжних галузей знань, формування навичок розроблення композиційно-графічної моделі конкретного видання, його макетування та редагування, розвиток дослідницьких навичок, як-от пошук, збір, аналіз і систематизація даних, отриманих у результаті роботи з різними джерелами інформації, включаючи інтернет; створення цифрової інформації та її розповсюдження у соціальних мережах, розвиток умінь і навичок використання базових програм та інструментів для створення цифрового матеріалу й умінь застосовувати знання на практиці;
- *творчої* — забезпечує набуття досвіду власної творчої діяльності, розвиток винахідливості, креативності, теоретичного, образного, логічного та

системного мислення, продуктивної уяви, фантазії, здатності проявляти творчу ініціативу, розвиток особистих здібностей вихованців у процесі роботи над зображенням чи відеофайлом;

- *соціальної* — забезпечує формування культури поведінки і основ моральної та естетичної культури, цілеспрямованості в процесі включення вихованців в активну творчу роботу — створення зображень чи відеоробіт; формування навичок публічного захисту результатів власного дослідження; набуття досвіду спілкування з представниками різних вікових, соціальних і професійних груп; професійну орієнтацію вихованців.

На заняттях гуртка «Журналістика і блогерство» вихованці мають змогу розробляти сценарій для відео, засвоїти основи зйомки та монтажу, навчатися базового просування власного дослідницького проєкту.

Програма складається з практичних завдань, де вихованці створюють відео. Навчання наповнене рольовими іграми, вирішенням практичних завдань, творчою індивідуальною та командною роботою. Завдання спрямовані на отримання корисних практичних знань і навичок, розвиток уяви. Такий підхід допомагає розкрити творчий потенціал кожної особистості, повірити в себе і створити власний дослідницький проєкт.

Програма розрахована на учнівську молодь віком 13–17 років і передбачає навчання вихованців у групах вищого рівня. На засвоєння навчального матеріалу відводиться один рік, тижневе навантаження — 9 годин (три заняття тривалістю по три години). Загальна кількість годин на рік — 324.

На заняттях застосовуються різноманітні методи навчання: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемно-пошукові, дослідницькі. Перевага надається інтерактивним методам та принципам STEAM-освіти.

Для оцінки успішності вихованців передбачено такі форми контролю: поточний (обговорення, тестування, вирішення творчих завдань); проміжний (написання рефератів / індивідуальних проєктів, підготовка презентацій, окремих складових частин науково-дослідницької роботи); підсумковий (дослідницька робота, виступи на науково-практичних конференціях, участь у різноманітних конкурсах).

Програма адаптована для змішаного навчання, передбачає можливість застосування дистанційної форми роботи.

Вищий рівень

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичні	практичні	усього
Вступ	2	1	3
Розділ 1. Основи журналістики	**55**	**65**	**120**
1.1. Журналістика як наука: історія розвитку	2	1	3

1.2. Журналістика і система ЗМІ	7	8	15
1.3 Функції і тенденції сучасної журналістики	2	1	3
1.4. Журналіст-кореспондент	3	3	6
1.5. Створення журналістського тексту	9	9	18
1.6. Оформлення журналістського тексту	21	33	54
1.7. Культура спілкування в журналістиці	6	6	12
1.8. Акторська й ораторська майстерність журналіста	3	3	6
1.9. Журналістська етика: світові й українські стандарти	2	1	3
Розділ 2. Блогерство	**22**	**77**	**99**
2.1. Блог як сучасний жанр журналістики	7	11	18
2.2. Виробництво контенту відеоблогу	12	63	75
2.3. Маркетингові технології просування блогів	3	3	6
Розділ 3. Основи науково-дослідницької діяльності	**12**	**84**	**96**
3.1. Науково-дослідницька діяльність та її основні етапи. Поняття науково-дослідницької роботи (дослідницького проєкту)	6	36	42
3.2. Написання й оформлення дослідницької роботи	6	48	54
Підсумок	—	6	6
Разом	**91**	**233**	**324**

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год)

Теоретична частина. Ознайомлення з програмою гуртка на рік. Мета і завдання. Правила поведінки на заняттях. Вступний інструктаж.

Практична частина. Психологічні вправи на знайомство. Вправи на визначення рівня обізнаності вихованців з основ журналістики і блогерства.

Розділ 1. Основи журналістики (120 год)

1.1. Журналістика як наука: історія розвитку (3 год)

Теоретична частина. Протожурналістика. Основні форми комунікації минулого. Виникнення перших газет, журналів. Особистості в історії розвитку преси.

Практична частина. Створення повідомлення на тему «Яким я уявляю журналіста минулого».

1.2. Журналістика і система ЗМІ (15 год)

Теоретична частина. Інформація. Поняття засобів масової інформації.

Друковані ЗМІ. Специфіка роботи журналіста в газеті. Журналістські професії. Кореспондент, фотокореспондент, репортер, аналітик, публіцист, інтерв'юєр, нарисовець, редактор, оглядач та ін. Спеціалізація з тематики журналістських текстів.

Специфіка телебачення як ЗМІ, телевізійні жанри. Специфіка радіо як засобу масової інформації. Жанри радіожурналістики.

Інтернет як джерело інформації. Інтернет-сайти як платформа для інтернет-журналістики. Специфіка роботи інтернет-журналістів.

Практична частина. Аналіз насичення ефіру одного з обраних каналів: відсоток реклами, музичне оформлення, кількість поданих фактів. Створення матеріалу на основі інформації з інтернет-джерел. Створення теми та сценарію відеоролика на каналі YouTube. Створення теми для власного матеріалу. Визначення основних ознак цільової інтернет-аудиторії: соціальні характеристики, інтереси і потреби потенційного читача. Аналіз переваг і недоліків різних видів ЗМІ. Написання тексту на тему «ЗМІ та моє місце в них».

1.3. Функції і тенденції сучасної журналістики (3 год)

Теоретична частина. Особливості діяльності журналіста. Важливість комунікабельності в діяльності журналіста. Особистісні якості. Освіта й самоосвіта. Імідж журналіста. Культуроформуючі, рекламно-довідкові та рекреативні функції журналістики. Тенденції сучасної світової журналістики.

Практична частина. Написання текстів на теми: «Чому мені подобається професія журналіста», «Яким має бути справжній журналіст». Опис улюбленого журналіста, аналіз його іміджу.

1.4. Журналіст-кореспондент (6 год)

Теоретична частина. Традиційні і нетрадиційні методи збору інформації. Методи фіксації інформації. Вивчення інформації. Допоміжні засоби в роботі журналіста. Особливості підготовки журналістських матеріалів за допомогою можливостей інтернету. Використання методів OSINT для пошуку інформації та проведення журналістських розслідувань.

Кореспондент і репортер. Журналіст в епіцентрі подій: стратегія поведінки. Особливості репортажу: ефект присутності.

Практична частина. Пошук інформації для власного матеріалу. Тест «Оціни власні репортерські якості».

1.5. Створення журналістського тексту (18 год)

Теоретична частина. Підготовка до створення матеріалу. Визначення обсягу, стилю, засобів посилення переконливості тощо. Створення тексту. Початок. Композиція. Деталь та образ. Закінчення. Параметри оцінки журналістських матеріалів. Секрети майстерності. Методи написання матеріалів. Закон перевернутої піраміди. Принцип побудови інформаційного

матеріалу «5 W». Види заголовків. Підбір заголовків. Методи збільшення експресії. Лід. Різні типи лідів.

Практична частина. Збір матеріалів у різних джерелах. Систематизація та сортування інформації. Створення композиції сюжету.

1.6. Оформлення журналістського тексту (54 год)

Теоретична частина. Композиційно-графічна модель твору. Оформлення заголовків. Види, архітектоніка і композиція заголовків. Шрифтове оформлення заголовків. Робота з програмами та інструментарієм, графікою.

Практична частина. Аналіз оформлення улюблених видань. Виявлення закономірностей оформлення залежно від виду видання, подачі текстових матеріалів у газетах і журналах.

Робота в програмах Movavi Video, Lightroom, FaceApp тощо. Робота з графікою. Засвоєння навичок роботи в програмах. Моделювання композицій. Створення власних матеріалів.

1.7. Культура спілкування в журналістиці (12 год)

Теоретична частина. Професійне спілкування в журналістиці: «слухаю, чую, розумію». Перше правило — людський інтерес та розуміння. Вміння слухати та запам’ятовувати. Тактика спілкування: змістовий та психологічний аспекти. Техніка мови. Робота над голосом. Взаємодія зі співрозмовником. Підготовка і проведення інтерв’ю. Роль журналіста під час інтерв’ю. Психотехнології в журналістському спілкуванні.

Практична частина. Вправи на розвиток уваги і пам’яті. Тренування дикції (скоромовки) і пам’яті (вивчення текстів і віршів). Вправа «Перевтілення» (у героїв творів, дерева, тварин тощо). Відпрацювання навичок звільнення від зайвої напруги.

Виконання завдань: 1) обрати цікаву людину і поставити їй п’ять запитань про її життя та роботу, записати відповіді, скласти інтерв’ю; 2) дати почитати написане інтерв’ю близькій людині й вислухати її думку з приводу написаного; 3) написати замітку «Як я брав інтерв’ю»; 4) прочитати в пресі п’ять інтерв’ю і проаналізувати їх на предмет помилок, допущених інтерв’юєром.

1.8. Акторська й ораторська майстерність журналіста (6 год)

Теоретична частина. Значення акторської майстерності в роботі журналіста. Оволодіння елементами акторської майстерності. Розвиток психотехніки. Розвиток комунікативних навичок, мислення, мови, уяви, пам’яті, уваги.

Техніка мови. Робота над голосом. Дикція. Інтонація. Виразність мови. Постановка дихання. Постановка голосу. Сценічне спілкування.

Практична частина. Артикуляційна гімнастика. Практичні вправи на вміння правильно розподіляти голос, дихання. Етюди. Комплекс вправ на

вироблення навичок органічного сценічного спілкування. Вивчення скоромовок.

1.9. Журналістська етика: світові й українські стандарти (3 год)

Теоретична частина. Кодекс професійної етики українського журналіста (прийнятий Національною спілкою журналістів України). Декларація принципів поведінки журналістів (Міжнародна федерація журналістів). Європейські кодекси поведінки журналіста. Кодекс поведінки журналіста (Національна спілка журналістів Великої Британії та Північної Ірландії). Етичний кодекс українського журналіста.

Кодекс честі співробітників Бі-Бі-Сі. Культура спілкування журналіста. Правила поведінки під час дискусій та пресконференцій.

Право на зберігання конфіденційності джерела інформації. Основні визначення та положення законів України: «Про інформацію», «Про телебачення та радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні».

Практична частина. Опрацювання нормативно-правових актів. Обговорення принципів журналістської етики, розгляд кейсів.

Розділ 2. Блогерство (99 год)

2.1. Блог як сучасний жанр журналістики (18 год)

Теоретична частина. Журналістика і блогерство. Поняття блогу й різновиди блогів. Платформи для ведення блогів. Відеоблоги. Етичні засади діяльності і соціальна відповідальність блогерів. Особливості журналістського блогу.

Практична частина. Порівняння функцій різних платформ для ведення блогів. Створення й оформлення блогу. Перегляд і порівняння.

2.2. Виробництво контенту відеоблогу (75 год)

Теоретична частина. Авторське право. Способи створення і джерела контенту. Використання образів героїв. Захист своїх відео на YouTube.

Розроблення базових основ відеоролика: мета, завдання, аудиторія, мова, назва, тема. Поняття про цільову аудиторію.

Структура сюжету. Дизайн, система ілюстрування. Створення плану. Ідея і сценарій для відео в дитячому сегменті. Психологія утримання уваги. Автоматизація та оптимізація в процесі створення контенту. Основні етапи виробництва відеопродукту.

Сценарна майстерність. Техніка мовлення, постановка голосу. Основи драматургії. Основи композиції кадру і принципи підготовки локації для зйомки.

Особливості знімального процесу. Особливості створення відео для поширення в мережі Інтернет. Імідж. Позиціонування. Створення персонажа на екрані.

Практична частина. Створення блогу. Визначення тематики, цільової аудиторії, платформи, плану публікування контенту. Виконання вправ для відпрацювання акторських навичок і постановки голосу.

2.3. Маркетингові технології просування блогів (6 год)

Теоретична частина. Реклама та її види. Просування в соціальних мережах. Створення груп у найпопулярніших соціальних мережах: «Facebook», «Twitter» та ін. Оновлення інформації. Робота з аудиторією за допомогою інтерактивного спілкування. Мультимедійність та інші переваги вебу. Прийоми адміністрування вебсайту. Публікація аудіо- та відеоматеріалів в інтернеті.

Практична частина. Наповнення інформацією групи в соціальних мережах. Оновлення інформації. Створення інтерактивної платформи для спілкування з аудиторією.

Розділ 3. Основи науково-дослідницької діяльності (96 год)

3.1. Науково-дослідницька діяльність та її основні етапи. Поняття науково-дослідницької роботи (дослідницького проєкту) (42 год)

Теоретична частина. Сутність і функції науки. Основні психологічні ознаки діяльності вчених. Класифікація досліджень. Поняття науково-дослідницької роботи (дослідницького проєкту). Організація наукового дослідження. Постановка проблеми та вимоги до теми дослідження. Науковий апарат дослідження. Основні етапи наукового дослідження: вибір напряму досліджень; формулювання проблеми; вибір теми і формулювання назви; формулювання мети і завдань; гіпотези дослідження, написання плану дослідження; вивчення літературних джерел; аналіз, оброблення, систематизація матеріалу; написання тексту дослідницької роботи; формулювання висновків та узагальнень; оформлення результатів; написання й оформлення тез; підготовка доповіді; презентація дослідницької роботи. Поняття про актуальність, об’єкт, предмет, мету, завдання дослідження і методи дослідження.

Принципи збору матеріалу, ознайомлення з науковою літературою, запис бібліографії. Використання комп’ютерних технологій для зберігання і систематизації інформації.

Практична частина. Визначення теми, мети і завдань, методів наукового дослідження. Робота в бібліотеці за системним та алфавітним каталогами. Складання тематичних виписок, тез. Пошук наукової інформації за темою дослідження в інтернеті, її аналіз і моніторинг. Складання конспекту й анотацій до прочитаних наукових джерел.

3.2. Написання й оформлення дослідницької роботи (54 год)

Теоретична частина. Структура змісту дослідницької роботи: титульний аркуш, зміст, перелік умовних позначень і скорочень, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури, додатки (за потреби). Правила їх оформлення.

Науковий стиль викладення матеріалу. Структурування і представлення думок. Правила цитування й оформлення посилань у тексті. Науковий плагіат і перевірка роботи на відсутність ознак плагіату.

Форми представлення результатів наукового дослідження. Види наочних матеріалів для захисту дослідницької роботи. Використання різноманітних комп'ютерних програм для підготовки презентацій. Особливості підготовки доповіді, розроблення презентації та постера. Правила складання плану захисту дослідницької роботи. Культура мовлення під час ведення дискусії.

Практична частина. Складання індивідуальних планів роботи. Визначення теми, мети і завдань, методів наукового дослідження. Розроблення плану-проспекту, структури наукового дослідження. Написання дослідницької роботи. Підготовка мультимедійної презентації, розроблення постера. Складання плану захисту роботи. Виголошення доповіді. Обговорення виступів.

Підсумок (6 год)

Практична частина. Підбиття підсумків роботи гуртка. Створення портфоліо з власних матеріалів. Аналіз вихованцями своїх досягнень.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- наукову термінологію у галузі журналістики;
- принципи і функції діяльності засобів масової комунікації;
- найважливіші державотворчі аспекти функціонування засобів масової комунікації в Україні;
- засади творчого процесу журналіста;
- основні аспекти журналістської діяльності;
- послідовність дій під час підготовки матеріалу;
- методи і прийоми, що застосовуються у процесі створення матеріалів різних жанрів;
- типові змістово-структурні, жанрово-стильові та композиційні помилки;
- маркетингові технології просування в соціальних мережах;
- принципи науково-дослідницької діяльності;
- методи наукового дослідження;
- вимоги до оформлення дослідницької роботи.

Вихованці мають уміти:

- знаходити інформаційні приводи;
- працювати з інформаційними джерелами;
- використовувати різні джерела і методи збору інформації;
- інтерпретувати інформацію відповідно до поставленого завдання;
- оцінювати об’єктивність подання інформації в періодичних виданнях;
- використовувати базові програми та інструменти для створення цифрового матеріалу;
- працювати з допоміжними матеріалами;
- аналізувати графічний матеріал і визначати параметри його зовнішньої форми, що відповідають необхідному типу видання;
- художньо і технічно редагувати видання;
- застосовувати в підготовці матеріалів необхідне програмне забезпечення;
- створювати відеоролики і презентувати їх у мережі;
- здійснювати науково-дослідницьку діяльність у галузі журналістики.

У вихованців мають бути сформовані такі компетентності:

- здатність до аргументованої критики і самокритики;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації, роботи в команді;
- використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- створення медіапродукту на задану тему, визначеного жанру з урахуванням каналу поширення чи платформи для його оприлюднення;
- редагування медіатекстів з фактологічного, композиційного, логічного, стилістичного боку;
- визначення цільової аудиторії блогу, актуальної тематики контенту, способів популяризації власного медіапродукту;
- використання відповідного програмного забезпечення і технічного обладнання для підготовки контенту;
- здатність проявляти творчу ініціативу під час виконання навчальних і дослідницьких завдань;
- здатність до новаторства і розв’язання комплексних проблем у галузі журналістики та/або дослідницько-інноваційної діяльності;
- здатність застосовувати основоположні та методологічні знання в галузі соціально-комунікаційної науково-дослідної діяльності на межі предметних галузей.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Блинова Н. М. Редакційно-видавнича та комп’ютерна підготовка періодичних видань : курс лекцій. Донецьк : РВВ ДНУ, 2007. С. 20–21, 112–114.
2. Буше Ж.-Д. Репортаж у друкованій пресі. Київ : Софія-прес, 2003. 104 с.
3. Гід журналіста : збірка навчальних матеріалів / адапт. і упоряд. А. Лазарєва. Київ : Інститут масової комунікації, 2003. 64 с.
4. Заїка Є. В. Комплекс ігор для розвитку уяви. *Питання психології*. 1993. № 2. С. 54–58.
5. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської майстерності : підручник. Київ : ПАІС, 2004. 268 с.
6. Здоровега В. Й. Теорія і практика журналістської творчості : підручник. Львів : ПАІС, 2008. 342 с.
7. Іванов В. Ф. Теоретико-методологічні основи вивчення змісту масової комунікації. Київ : КНУ, 1996. 202 с.
8. Іванов В. Ф. Техніка оформлення газети. Курс лекцій : навч. посіб. для студ. факультету журналістики. Київ : Знання, 2000. 222 с.
9. Клименко В. В. Механізм творчості: чи можна його розвивати. Київ : Шкільний світ, 2001. 95 с.
10. Копилов М. О. Видавничий дизайн. Композиція і золоте січення. *Палітра друку*. 2004. № 2. С. 59–61.
11. Михайлин І. Л. Історія української журналістики : навч. посіб. для вузів. Київ : Навчальна література, 2000. 256 с.
12. Москаленко А. З. Вступ до журналістики. Київ : Школяр, 1997. 298 с.
13. Потятиник Б. В. Медіа: ключі до розуміння. Львів : ПАІС, 2004. 312 с.
14. Різун В. В., Трачук Т. А. Нарис з історії та теорії українського журналістикознавства : монографія. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. 232 с.
15. Соболенко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології : навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230 с. URL: https://nmetau.edu.ua/file/ikt_tutor.pdf (дата звернення: 10.03.2023).
16. Тонкіх І. Інтернет-журналістика. Жанри в інтернеті. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 130 с. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2669/1/Tonkikh_Internet-Journalism.pdf (дата звернення: 10.03.2023).
17. Холод О. М. Соціальні комунікації: тенденції розвитку : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. й доп. Київ : Видавництво «Білий Тигр», 2018. 370 с.
18. Холод О. М. Теорія та методика журналістської творчості : лекції. Київ : Інтерсервіс, 2022. 363 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ґріффітс Кріс. Посібник із креативного мислення / пер. з англ. У. Курганової. Харків : Вид-во «Ранок»: Фабула, 2020. 288 с.

2. Десятник Г. О., Лимар Л. Д. Основи акторської майстерності в екранній творчості : тексти лекцій / [науковий редактор доктор наук із соціальних комунікацій Гоян В. В.]. – Київ : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. 108 с.

3. Каплунов Д. Королі соціальних мереж. Як підвищувати популярність, залучати клієнтів та будувати особистий бренд у соціальних мережах за технологією SOCIAL SELLING / пер. О. Жукова. Київ : Букшеф, 2022. 432 с.

4. Мак-Кі Р., Джерас Т. Сторіноміка: маркетинг у пострекламну епоху / пер. з англ. Є. Голобородько. Харків : Віват, 2019. 240 с.

5. Масова комунікація у глобальному та національному вимірах. Дніпро : ДНУ імені О. Гончара, факультет систем і засобів масової комунікації, 2019. Вип. 11. 119 с.

6. Меттс М., Велфл Е. Письмо – це дизайн: як слова створюють досвід користування (UX) / пер. з англ. О. Петік, О. Журавльова. Київ : ArtHuss, 2021. 192 с.

7. Міхалко Майкл. 21 спосіб мислити креативно / пер. з англ. Т. Бойка. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 400 с.

8. Нові медіа в сучасному суспільстві: культурологічний вимір : монографія / В. М. Судакова, М. Ю. Наумова та ін. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2017. 352 с.

9. Соболенко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології : навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230 с. URL: https://nmetau.edu.ua/file/ikt_tutor.pdf (дата звернення: 10.03.2023).

10. Томпсон Дерек. Хітмейкери. Наука популярності та змагання за увагу. Київ : Yakoboo publishing, 2018. 432 с.

11. Холл К. Сторітелінг, який не залишає байдужим. Київ : Yakaboo Publishing, 2020. 240 с.

12. Холод О. Соціальні комунікації: тенденції розвитку : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. й доп. Київ : Видавництво «Білий Тигр», 2018. 370 с.

13. Чекмишев О. Основи журналістики : навч. посіб. Київ, 2021. 168 с.

14. Щербаков С. Таргетована реклама в соціальних мережах: просто в яблучко. Отримуйте більше клієнтів із Facebook та Instagram. Харків : Фоліо, 2018. 256 с.